

Article Arrival : 19/02/2021

Published : 17.04.2021

Doi Number <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3159>Reference Sözer, A. & Keskin, G. (2021). "Farklı Aile Tutumlarına Sahip 4-6 Yaş Çocuklarının Resimlerdeki Duygu Durum Değişkenlerinin İncelenmesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:81; pp:1848-1857

FARKLI AİLE TUTUMLARINA SAHİP 4-6 YAŞ ÇOCUKLARININ RESİMLERİNDEKİ DUYGU DURUM DEĞİŞKENLERİNİN İNCELENMESİ

Analysis Of The Variables Of Emotion In The Pictures Of Children Aged 4-6 With Different Family Attitudes

Dr. Öğr. Üyesi. Aylin SÖZER

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4216-3727>

Gizem KESKİN

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji ABD, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4216-3727>

ÖZET

Okul öncesi dönem bilinçdışının en aktif olduğu süreçtir. Çocuk anlık serbest çağrışımlarla çizdiği resimlerde farkında olmadan kendisine, ailesine ve çevresine ait algılarını ve duygularını yansıtır. Bu çalışma farklı anne ve baba tutumlarıyla yetişmiş çocukların olumlu- olumsuz duygu durumlarının resme nasıl yansıdığını araştırma amacıyla planlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu 4-6 yaş arasında çocuğa sahip ve çocukları 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Edirne ilinde bulunan bir kolejde okul öncesi kurumuna giden 120 öğrenci ve ebeveyni oluşturmaktadır. Öğrenci ailelerine "Aile ve Çocuk Bilgi Formu" ve "Ebeveyn Tutum Ölçeği" uygulanmış, öğrencilere "Bir Aile Resmi Çiz yönergesi" verilerek aile resmi yapmaları istenmiştir.

Çalışma grubunda yer alan ebeveynlerin ve 4-6 yaş grubu çocuklarının cinsiyet, kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş oldukları, kendilerine ait odalarının, kronik hastalıklarının olma durumu, kiminle yaşadıkları, anne ve babalarının yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, değişkenlerinin yer aldığı demografik özelliklere ilişkin betimleyici frekans ve yüzde dağılımları incelenmiştir.

Uygulanan demografik form ve öğrencilerin yapmış olduğu resimler değerlendirildiğinde ebeveyn tutum ölçeği puanları ile resimlerdeki duygu durum ifadeleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutumu, Çocuk Resimleri, Duygu Durumları

ABSTRACT

Preschool period is the period when the unconscious is most active. The child unconsciously reflects the perceptions and feelings of himself, his family and his environment in the pictures he draws with instant free associations. This study was planned to investigate how the positive and negative emotional states of children raised with different mother and father attitudes are reflected in the picture.

The study group of the study consists of 120 students and their parents who have children between the ages of 4-6 and whose children attend a pre-school institution of a college in Edirne in the fall semester of the 2018-2019 academic year. "Family and Child Information Form" and "Parent Attitude Scale" were applied to the students' families, students were asked to paint a family picture by giving the "Draw a Family Picture" instruction.

The variables of gender, number of siblings, number of siblings, having their own rooms, having chronic diseases, with whom they live, age, marital status, educational status, working status of parents and their children in the study group Descriptive frequency and percentage distributions related to demographic characteristics were examined.

When the demographic form applied and the pictures made by the students were evaluated, significant relationships were found between the parental attitude scale scores and the emotional state expressions in the pictures.

Keywords: Parental Attitude, Child Pictures, Mood

1. GİRİŞ

Anne baba tutumları çocuğun hayatının şekillenmesinde görev alan en önemli unsurdur. Ebeveynlerin sağlıklı tutumları çocuk gelişiminin birçok alanında anlık ve kalıcı önemli etkilere sahiptir (Sak, Şahin Sak, Atlı & Şahin, 2015).

Çocuğun doğuştan getirdiği potansiyeli üst düzeylere taşımasında anne babasıyla girdiği ilişki biçimleri ve diğer sosyal uyarıcılar etkiler. Bu uyarıcılar çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel, bedensel gelişimini olumlu ya da olumsuz besler (Tokal, 1996).

Baumrind (1968) anne babayla geçirilen sürenin önemi üzerinde durmuştur. Çocuğun ailesiyle geçirdiği kaliteli vakit ne kadar uzun olursa benlik yapısının gelişimine katkısı da o kadar büyük olur. Geçirilen yetersiz- kalitesiz zaman ise fiziksel cezalandırma ve sorgusuz itaat bekleme ile birleştiğinde benlik gelişimini yüksek derecede olumsuz etkilediğini vurgulamıştır (Gözübüyük, 2015).

Baumrind (1971) üç farklı anne baba tutumunu tanımlamıştır: Otoriter, izin verici ve demokratik tutum. Maccoby ve Martin (1983) Baumrind'in çalışmalarına ek olarak ihmalkar tutumu ortaya koymuştur. Otoriter tutum, anne ve babanın sıkı disiplin uygulayarak çocuktan sorgusuz itaat etmesini bekler. Bu tutumda çocuk ciddi bir benlik zedelenmesi ve kaygı düzeyinde artış yaşar. İzin verici tutum da ise anne ve babalar çocuklarına sınırsız özgürlük tanır. Ebeveynlerin çocuk üzerindeki kontrolleri düşüktür ve bazen ihmale varan hoşgörü gösterilir. Bu da ilerleyen süreçlerde çocuğun kurallara karşı koymasına ve dürtülerini kontrol edememesine sebep olur (Alabay, 2017).

Demokratik tutumda anne ve baba çocuğa alınan kararlarda söz hakkı tanır ve bireyselliğini destekler. Bu tutumla yetişen çocuklar cesaretlidir, kendisini ifade etmekte zorlanmaz ve bağımsız, kendinden emin bir kişilik geliştirebilirler. İhmalkar tutum da ise ebeveynler çocuklarına sevgi ve ilgi göstermezler. Fizyolojik ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamazlar. Çocuğun davranışlarına sınır koymadıkları gibi kontrol de etmezler. Bu tutumla yetişen çocuklar hayatları boyunca başkalarının gözünde başarısız olduklarını düşünürler. Sevilmeyi bilmedikleri gibi sevmeyi de beceremezler (Demiriz & Öğretir, 2007).

Maccoby ve Martin (1983), çocuklar ile yapmış oldukları çalışmalarında demokratik, güven verici ebeveyn tutumu ile yetişen çocukların otoriter ya da izin verici ebeveynlerle yetişen çocuklara oranla ruh sağlığı, öz saygısı, sosyal ve ekonomik başarılarının ilerde olduğuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin çocukların gelişim alanlarını her anlamda desteklemesi önemlidir. Araştırmacılar farklı anne baba tutumlarıyla gelişimi desteklenmiş çocukların duygu durumlarını resimler yoluyla da dışa vurabileceğini savunmuş ve sözsüz bir iletişim yolu olan resim üzerine birçok çalışma yapmıştır. Kendisini sözel olarak ifade etmede yetişkinler kadar iyi olmayan çocuklar, yaratıcılıklarını en üst düzeyde kullanarak çizdikleri resimlerde duygularını dışa vurabilir ve iyi analiz edildiklerinde iç dünyalarına yolculuk imkanı sağlayabilirler (Yavuzer, 2018).

Çocuk resmi ile ilgili ilk çalışma 1980 yılında Amerika'da Stanley Hall'ın öncülüğünde güncellenen "Çocuk Hareketinde (Child Study Movement) görülür. Çalışmada amaç; çocuk resimlerindeki hayatı anlayış, yorumlayış, çizimlerdeki derinlikler ve bunların psikolojiyle olan ilişkisini ortaya koymaktır (Dilci, 2014).

Çocukların resim yapması konusunda ısrara ihtiyacı yoktur. Yaratıcılığımızın merkezi olan beyinde sanatın her dalına karşı doğal bir eğilim zaten vardır (Kutluer, 2015).

Literatüre göre çocukluk döneminden itibaren sözcüklerden daha derin bir ifade aracı olan resim, bize çocuğun duygu, düşünce ve davranışlarının altında yatan anlamları sembolik olarak yansıtır (Metin, 2009).

Çocukların çizgi gelişimi belli bir aşamada seyredir. İfade edilen gelişim süreci evrenseldir ve çoğunlukla bir aşama gerçekleşmeden diğerine geçiş yapılmaz. Önce karalama ile başlayan süreç, ayrıntılı şekillere, şekillerden objelere ve geometrik figürlere ve son olarak da gerçeğe yakın çizimlere doğru gelişimini sürdürür (Koppitz, 1984).

Çocukların ince motor becerilerinin gelişmesiyle beraber ilk yaratıcı çizimler başlar. Çizimlerde resim özellikleri olarak belirttiğimiz bazı detaylar yer alır. Bunlardan birisi saydamlık özelliğidir. Bir nesnenin çiziminde görünmesi mümkün olmayan detayların dahi görünüyormuş gibi çizilmesidir. Örneğin, bir ev kompozisyonunda çatı, duvarlar, kapı çizilirken sanki evin iç kısmı da görünüyormuş gibi koltukların, insanların da resme dahil edilmesidir (Türkdoğan, 1981).

Bütüncül bir yaklaşıma sahip olan çocukların, resimlerinde kullandıkları bir diğer özellik tamamlamadır. Bu nedenle çocuklar ağacı toprağın altındaki kökleriyle, profilden bakan bir yüzde iki gözü de çizerler. Diğer bir özellik düzlemedir. Örneğin, üç boyutlu bir dünyanın iki boyutlu bir yüzeyde anlatılmasıdır. Çocuklar resimlerinde kendisi için önemli ve değerli olan, obje ve kişilerin boyutlarını daha büyük çizerken, hoşlanmadığı bir figürü ise kağıdın en köşesine küçük ve silik çizebilmektedir. Bu da resimdeki özelliklerden biri olan boy hiyerarşisinin bir göstergesidir (Çiçekler & Koruklu, 2013).

Yapılan çizimlerden çocukların duyguları, düşünceleri, kişilikleri ve değer yargıları hakkında pek çok bilgi edinilebilir. Kişilerarası ilişkileri hakkında bilgileri ise en doğru şekilde çizdikleri aile resimleri ile yorumlayabiliriz. Çocuklar yaşamlarındaki önemli- önemsiz kişileri ve konumlandıkları yerleri, ailedeki sistemi ve sınırları nasıl algıladıklarını burada açıkça ortaya koyar (Yavzuer, 2005).

Demokratik ebeveyn tutumuyla yetişmiş bir çocuğun aile çiziminde aile üyeleri eksiksiz, özgün, yaratıcı ve gülen yüzlerle resmedilir. Bunun tersine stres altında, sorunları olan bir ailede yetişen çocuğun çiziminde ise kaygılı yüz ifadeleri, üyeler arası kopukluk ve ciddi boyut farklılıklarına rastlanır (Özışık, 2018).

Araştırmacılara göre çizimlerde çocuk ailesini ve algıladığı tutumu resmederken bunu için bilincinde olmadan dışa vurur. Örneğin, kendisini dışlanmış hissedenden çocuk kendisini grubun dışında konumlandırır ya da diğer üyeler ile arasına farklı objeler yerleştirir. Aile içinde iyi anlaştığı kişiyi ise kendisine en yakın pozisyonda çizer. Çizimler çocuğun aile ilişkilerini algılayışına ipucu sağlayabilmesine rağmen, çocuklar için bu özelliklerin net olarak ne anlama geldiğini söylemek oldukça zordur (Malchiodi, 2005).

Literatüre bakıldığında çocuklar çizdikleri resimlerde duygularını yansıtan birçok obje kullanmaktadırlar. Bu araştırmada da amaç resimlere yansıyan olumlu- olumsuz duygu figürlerine ilişkin betimleyici bir analiz yapmaktır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi 'Farklı aile tutumlarına sahip 4-6 yaş çocukların resimlerine duygu durum ifadeleri nasıl yansımaktadır?' olarak belirlenmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının resim gelişimleri çeşitli değişkenler açısından betimlemeyi amaçladığı için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok değişken arasında ortaya çıkan değişimin ve bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan çalışmalarda kullanılan bir modeldir (Karasar, 2014). Araştırmanın amacı doğrultusunda, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ve çocuklarının resim gelişimlerinin bazı demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı araştırılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 4-6 yaş arasında çocuğa sahip ve çocukları 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Edirne ilinde bulunan bir kolejnin okul öncesi kurumuna giden 120 öğrenci ve ebeveyni oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan ebeveynlerin ve 4-6 yaş grubu çocuklarının cinsiyet, kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş oldukları, kendilerine ait odalarının, kronik hastalıklarının olma durumu, kiminle yaşadıkları, anne ve babalarının yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, değişkenlerinin yer aldığı demografik özelliklere ilişkin betimleyici frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	% _{gec}	% _{yig}
Kız	62	51.7	51.7	51.7
Erkek	58	48.3	48.3	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 1'e göre araştırmanın çalışma grubunda yer alan ebeveynlerin 4-6 yaş grubu çocuklarının 62'si (%51.7) kız, 58'i (%48.3) erkek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Ebeveynlerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Kardeş Sayıları Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	f	%	% _{gec}	% _{yig}
Kardeşi yok	49	40.8	40.8	40.8
1 kardeşi var	64	53.3	53.3	94.2
2 kardeşi var	7	5.8	5.8	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan ebeveynlerin 4-6 yaş grubu çocuklarının 49'unun (%40.8) kardeşi yok, 64'ünün (%53.3) 1 kardeşi var ve 7'sinin (%5.8) 2 kardeşi vardır.

Tablo 3. Ebeveynlerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Kaçınıcı Çocuk Oldukları İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İkiz	3	2.5	2.5	2.5
İlk çocuk	82	68.3	68.3	70.8
İkinci çocuk	33	27.5	27.5	98.3
Üçüncü çocuk	2	1.7	1.7	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan ebeveynlerin 4-6 yaş grubu çocuklarının 3'ü (%2.5) ikiz, 82'si (%68.3) ilk çocuk ve 33'ü (%27.5) ikinci çocuk ve 2'si (%1.7) üçüncü çocuktur.

Tablo 4. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Yaş Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
20-30 yaş arası	6	5.0	5.0	5.0
31-40 yaş arası	87	72.5	72.5	77.5
41-50 yaş arası	27	22.5	22.5	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 4'e göre araştırmada yer alan 4-6 yaş grubu çocukların annelerinin 6'sı (%5) 20-30 yaş arasında, 87'si (%72,5) 31-40 yaş arasında ve 27'si (%22.5) 41-50 yaş arasındadır.

Tablo 5. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Babalarının Yaş Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
20-30 yaş arası	1	.8	.8	1.7
31-40 yaş arası	66	55.0	55.0	56.7
41-50 yaş arası	46	38.3	38.3	95.0
51 yaş ve üstü	7	5.8	5.8	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 5'e göre araştırmada yer alan 4-6 yaş grubu çocukların babalarının 1'i (%5) 20-30 yaş arasında, 66'sı (%72,5) 31-40 yaş arasında, 46'sı (%38.3) 41-50 yaş arası ve 6'sı (%5) 51 yaş ve üstündedir.

Tablo 6. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Eğitim Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Lise ve altı	17	14.2	14.2	14.2
Önlisans	15	12.5	12.5	26.7
Lisans	55	45.8	45.8	72.5
Lisansüstü	33	27.5	27.5	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 6'ya göre araştırmada yer alan 4-6 yaş grubu çocukların annelerinin eğitim durumu incelendiğinde 17'sinin (%14.2) lise ve altı, 15'inin (%12.5) önlisans, 55'inin (%45.8) lisans, 33'ünün (%27.5) lisansüstü seviyesinde eğitim düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 7. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Babalarının Eğitim Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Lise ve altı	23	19.2	19.2	19.2
Önlisans	14	11.7	11.7	30.8
Lisans	53	44.2	44.2	75.0
Lisansüstü	30	25.0	25.0	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 7'ye göre çalışma grubunda yer alan 4-6 yaş grubu çocukların babalarının eğitim durumu incelendiğinde 23'ünün (%19.2) lise ve altı, 14'ünün (%11.7) önlisans, 53'ünün (%44.2) lisans, 30'unun (%25) lisansüstü seviyesinde eğitim düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 8. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Meslek Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Adli Hizmetler	3	2.5	2.5	2.5
Eğitim-Öğretim Hizmetleri	37	30.8	30.8	33.3
Sağlık Hizmetleri	20	16.7	16.7	50.0

Teknik-Mühendislik Hizmetleri	14	11.7	11.7	61.7
Yönetim Hizmetleri	4	3.3	3.3	65.0
Diğer Hizmet Kolları	17	14.2	14.2	79.2
Çalışmayan	25	20.8	20.8	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 8'e göre çalışma grubunda yer alan 4-6 yaş grubu çocukların annelerinin meslekleri incelendiğinde 3'ünün (%2.5) adli hizmetlerde, 37'sinin (%30.8) eğitim öğretim hizmetlerinde, 20'sinin (%16.7) sağlık hizmetlerinde, 14'ünün (%11.7) teknik-mühendislik hizmetlerinde, 4'ünün (%3.3) yönetim hizmetlerinde ve 17'sinin (%14.2) ise diğer hizmet kollarında çalıştıkları belirlenmiştir. Ayrıca 4-6 yaş grubu çocukların annelerinin 25'i (20.8) çalışmamaktadır.

Tablo 9. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Babalarının Meslek Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Adli Hizmetler	7	5.8	5.8	5.8
Eğitim-Öğretim Hizmetleri	14	11.7	11.7	17.5
Emniyet Hizmetleri	12	10.0	10.0	27.5
Sağlık Hizmetleri	17	14.2	14.2	41.7
Teknik-Mühendislik Hizmetleri	17	14.2	14.2	55.8
Yönetim Hizmetleri	4	3.3	3.3	59.2
Diğer Hizmet Kolları	49	40.8	40.8	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 9'a göre çalışma grubunda yer alan 4-6 yaş grubu çocukların babalarının meslekleri incelendiğinde 7'sinin (%5.8) adli hizmetlerde, 14'ünün (%11.7) eğitim öğretim hizmetlerinde, 12'sinin (%10) emniyet hizmetlerinde, 17'sinin (%14.2) sağlık hizmetlerinde, 17'sinin (%14.2) teknik-mühendislik hizmetlerinde, 4'ünün (%3.3) yönetim hizmetlerinde ve 49'unun (%40.8) ise diğer hizmet kollarında çalıştıkları belirlenmiştir.

Tablo 10. Ebeveynlerin Medeni Durum Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evli	115	95.8	95.8	95.8
Boşanmış	4	3.3	3.3	99.2
Kocası vefat etmiş	1	.8	.8	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 10 incelendiğinde araştırma grubunda bulunan ebeveynlerin 115'inin (%95.8) evli, 4'ünün (%3.3) boşanmış ve 1'inin (%.8) kocasının vefat etmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 11. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Hangi Ebeveynleri ile Yaşadıkları Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Aile ile yaşayanlar	114	95.0	95.0	95.0
Annesi ile yaşayanlar	5	4.2	4.2	99.2
Babası ile yaşayanlar	1	.8	.8	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 11 incelendiğinde araştırma grubunda bulunan 4-6 yaş grubu çocukların 114'ü (%95) ailesiyle birlikte, 5'i (%4.2) annesi ile birlikte ve 1'i (%.8) babasıyla birlikte yaşamaktadır.

Tablo 12. Ebeveynlerin Yaşadıkları Evin Kendi Evleri Olması Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	96	80,0	80,0	80,0
Hayır	24	20,0	20,0	100,0
Toplam	120	100,0	100,0	

Tablo 12'ye göre araştırma grubunda yer alan ebeveynlerin 96'sının (%80) kendi evlerinde ikamet ettikleri, 24'ünün (%20) ise ikamet ettiklerin evlerinin kendilerine ait olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 13. Ebeveynlerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Kendilerine Ait Odalarının Olması Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	117	97.5	97.5	97.5
Hayır	3	2.5	2.5	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 13'e göre araştırma grubunda yer alan ebeveynlerin 4-6 yaş grubu çocukların 117'sinin (%97,5) kendilerinde ait odalarının olduğu, 3'ünün (%2.5) ise kendisine ait odasının bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 14. Ebeveynlerin 4-6 Yaş Grubu Çocuklarının Kronik Hastalığı Olma Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	12	10.0	10.0	10.0
Hayır	108	90.0	90.0	100.0
Toplam	120	100.0	100.0	

Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılan ebeveynlerin 4-6 yaş grubu çocukların 12'sinin (%10) kronik hastalığı vardır, 108'inin (%41,8) ise kronik hastalığı yoktur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacına uygun verilerin elde edilmesi için 4-6 yaş çocuklarının ebeveynlerinden "Aile ve Çocuk Bilgi Formu", "Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)" ve "Resim Analiz Tekniği" kullanılarak veriler toplanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Araştırmada yer alan 4-6 yaş arası 120 çocuğun ailesine Ebeveyn Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Ebeveynlere Ebeveyn Tutum Ölçeği'ni yaklaşık olarak 20 dakika içerisinde tamamlamışlardır. Aynı zaman dilimi içerisinde 4-6 yaş grubu çocuklara aile temalı bir resim çizmeleri söylenmiş. İçerik ve kullanacakları malzemeler açısından serbest bırakılarak iç dünyalarını yansıtmaları sağlanmıştır. Çocuklar resimlerini ortalama 45 dakika içerisinde teslim etmişlerdir.

Veri toplama süreciyle elde edilen veriler IBM SPSS 20 istatistik programına girilmiştir. Verinin yapısal özellikleri betimsel analizler aracılığıyla incelenmiştir. Betimsel analizler sırasında dağılımın normal olduğunu belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.500 ile +1.500 arasında yer alması dağılımın normal olduğunu göstermektedir (Tabacknick ve Fidell, 2003). Ebeveyn tutum ölçeğinden elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde elde edilen değerlerin normal bir dağılım gösterdiği görülmektedir. 4-6 yaş arasında yer alan çocukların ebeveynlerinin tutumları ile resimlerindeki duygu durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek için parametrik analizlerden olan t-testi ve One Way ANOVA testi yapılmıştır. One Way ANOVA testinde ortaya çıkan farklılaşmayı belirlemek için yardımcı analizlerden olan LSD analizi tercih edilmiştir. Resimlerin duygu durumlarının betimlenmesi için ise resim analiz tekniği kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 15. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarının Çocukların Resimlerindeki Duygu Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

ETÖ Boyut	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	$sh_{\bar{x}}$	t-testi		
						t	sd	p
Demokratik Tutum	Olumlu duygu	95	4.58	0.27	0.03	3.00	118	.00
	Olumsuz duygu	25	4.39	0.31	0.06			
Otoriter Tutum	Olumlu duygu	95	1.62	0.39	0.04	-0.23	118	.80
	Olumsuz duygu	25	1.64	0.33	0.07			
Aşırı Koruyucu Tutum	Olumlu duygu	95	3.42	0.67	0.07	-1.80	118	.08
	Olumsuz duygu	25	3.61	0.40	0.08			
İzin Verici Tutum	Olumlu duygu	95	2.26	0.50	0.05	-0.38	118	.71
	Olumsuz duygu	25	2.30	0.51	0.10			

Tablo 15'e göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin ebeveyn tutum ölçeği puan ortalamalarının 4-6 yaş çocuklarının resimlerindeki duygu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda demokratik tutum alt boyutunda grupların aritmetik ortalaması arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t = 3, p < .05$). Demokratik tutum boyutunda tespit edilen anlamlı farkın kaynağı incelendiğinde ise olumlu duyguya sahip olanlar lehinde olduğu görülmektedir. Diğer alt boyutlar olan otoriter tutum ($t = -0,23, p > .05$), aşırı koruyucu tutum ($t = -1.80, p > .05$) ve izin verici tutum ($t = -0.38, p > .05$) açısından ise ebeveyn tutum ölçeği puan ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ebeveyn tutum ölçeği alt boyutlarında ebeveynlerin 4-6 yaş grubu çocuklarının resimlerindeki duygu durumu açısından puan ortalamaları incelendiğinde demokratik tutum için ($\bar{x}_+ = 4.58, \bar{x}_- = 4.39$) olumlu duyguya sahip resim çizen çocukların ebeveynlerinin daha yüksek

tutum sergilediklerinin görülmektedir. Otoriter tutum ($\bar{x}_+ = 1.62$, $\bar{x}_- = 1.64$), aşırı koruyucu tutum ($\bar{x}_+ = 3.42$, $\bar{x}_- = 3.61$) ve izin verici tutum ($\bar{x}_+ = 2.26$, $\bar{x}_- = 2.30$) açısından ise olumsuz duyguya sahip resim çizen çocukların ebeveynlerinin daha yüksek tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmanın ebeveyn tutum ölçeği puan ortalamalarının 4-6 yaş grubu çocukların resimlerindeki duygu durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizine ilişkin bulgular Tablo 15'de yer almaktadır.

Tablo 16. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarının Çocukların Resimlerinde Aile Bireylerinin Belirlenebilmesi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

ETÖ Boyut	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	$sh_{\bar{x}}$	t-testi		
						t	sd	p
Demokratik Tutum	Belirlenebiliyor	102	4,53	0,29	0,03	-0.30	118	.76
	Belirlenemiyor	18	4,56	0,28	0,07			
Otoriter Tutum	Belirlenebiliyor	102	1,65	0,39	0,04	1.27	118	.21
	Belirlenemiyor	18	1,53	0,24	0,06			
Aşırı Koruyucu Tutum	Belirlenebiliyor	102	3,43	0,62	0,06	-1.55	118	.12
	Belirlenemiyor	18	3,67	0,61	0,14			
İzin Verici Tutum	Belirlenebiliyor	102	2,24	0,49	0,05	-1.35	118	.18
	Belirlenemiyor	18	2,41	0,51	0,12			

Tablo 16'ya göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin ebeveyn tutum ölçeği puan ortalamalarının 4-6 yaş çocuklarının resimlerinde aile bireylerinin belirlenebilmesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda demokratik tutum ($t = -0,30$, $p > .05$), otoriter tutum ($t = 1.27$, $p > .05$), aşırı koruyucu tutum ($t = -1.55$, $p > .05$) ve izin verici tutum ($t = -1.35$, $p > .05$) olmak üzere tüm alt boyutunda grupların aritmetik ortalaması arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ebeveyn tutum ölçeğinde ebeveynlerin 4-6 yaş grubu çocuklarının resimlerindeki duygu durumu açısından puan ortalamaları incelendiğinde otoriter tutum için ($\bar{x}_+ = 1.65$, $\bar{x}_- = 1.53$) resimlerinde aile bireyleri belirlenen çocukların ebeveynlerinin daha yüksek tutum sergilediklerinin görülmektedir. Demokratik tutum ($\bar{x}_+ = 4.53$, $\bar{x}_- = 4.56$), aşırı koruyucu tutum ($\bar{x}_+ = 3.43$, $\bar{x}_- = 3.67$) ve izin verici tutum ($\bar{x}_+ = 2.24$, $\bar{x}_- = 2.41$) açısından ise olumsuz duyguya sahip resim çizen çocukların ebeveynlerinin daha yüksek tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmanın ebeveyn tutum ölçeği puan ortalamalarının 4-6 yaş grubu çocuklarının resimlerindeki olumlu duygu figürlerine ilişkin betimleyici analizlerden elde edilen bulgular Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 17. Çocukların Resimlerinde Kullandıkları Olumlu Figürler

Tema(f)	Figürler	F
Tabiat (145)	Güneş	41
	Bulutlar	33
	Hayvanlar	18
	Çiçek	10
	Çimenlik	10
	Gökkuşuğu	6
	Ağaç	6
	Doğa	5
	Yağmur	3
	Yıldız	3
	Yeşillik alan	2
	Mutluluk (103)	Gülen yüz
Gülen güneş		8
Mutlu yüz		6
Gülen ağız		5
Kahkaha atan diliyle çizilmiş mutlu yüz		1
Eksiksiz çizilmiş aile üyeleri		31
Aile (56)	Aile üyeleri çizimi	12
	El ele aile üyeleri çizimi	6
	Aile ile izlenen keyifli film	1
	Ailecek yapılan yürüyüş	1
	Anne elinde bulunan bir buket çiçek	1
	Babayla oynan oyunun resmedilmesi	1

<i>Tema(f)</i>	<i>Figürler</i>	<i>F</i>
	Bakıcı ve kızın yer aldığı kalabalık aile resmi	1
	Düğüne giden aile	1
	Kuzenlerle beraber kalabalık aile resmi	1
	Henüz doğmamış kardeşini melek olarak resmetme	1
	Ölen baba gülen yüzle resme dahil edilmiş	1
	Prenses anne kız	1
	Prenses elbiseli anne	1
	Takım elbiseli baba	1
Renklilik (47)	Renkli çizimler	38
	Parti süsleri	3
	Balon	1
	Büyük renkli pasta	1
	Renkli disko topu	1
	Süslü çizim	1
	Havai fişek	1
	Top	1
Hikaye/durum çizimleri (28)	Kamp hikayesi	5
	Oyun hikayesi	4
	Park eğlencesi hikayesi	4
	Piknik hikayesi	4
	Anne doğum günü hikayesi	3
	Yürüyüş /gezi hikayesi	2
	Anne-babanın okuldan almaya gelme hikayesi	1
	Babayla oyun oynama hikayesi	1
	Baloya gitme hikayesi	1
	Parti hikayesi	1
	Tatil hikayesi	1
Güneşli güzel sohbet hikayesi	1	
Sevgi (20)	Kalp	11
	İki yana açık / havaya kalkmış kollar	3
	Aile üyeleri kocaman kalbin içinde	2
	Al yanak	1
	Herkesin göğsünde kalp	1
	Kendisini ekstra bir kalbe koyma	1
	Tüm aile üyeleri kalp içinde	1
	Bacasından duman çıkan ev	5
Yuva (10)	Ev	4
	Çok katlı ev	1

Tablo 17'ye göre çocukların resimlerinde kullandıkları olumlu figürler incelendiğinde gülen yüz (83), güneş (41) renkli çizimler (38) bulut (33) eksiksiz çizilmiş aile üyeleri (31) en sık kullanılan figürler olarak belirlenmiştir. Bunların yanında öğrencilerin resimlerinde sıklıkla aile bireyleriyle piknik, gezi, kamp gibi mutlu olayları anlatan hikayeleri resmettikleri, kalp, çiçek, çimen ve uçan kuş kelebek uğurböceği gibi hayvanları resimlerinde kullandıkları görülmüştür.

Araştırmanın ebeveyn tutum ölçeği puan ortalamalarının 4-6 yaş grubu çocuklarının resimlerindeki olumlu duygu figürlerine ilişkin betimleyici analizlerden elde edilen bulgular Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 18. Çocukların Resimlerinde Kullandıkları Olumsuz Figürler

<i>Tema</i>	<i>Figürler</i>	<i>F</i>
Üzüntü (20)	Mutsuz yüz	8
	İfadesiz surat	6
	Endişeli bakışlar	4
	Bağırma ifadesi taşıyan yüz	1
	Öfkeli güneş	1
Dışlama (15)	Birbirinden bağımsız çizilmiş aile üyeleri	7
	Ebeveynlerini eksik resmetme	3
	Aileden soyutlanma	1
	Aileden uzak çizilen baba	1

	Aileden uzak çizilen kardeş	1
	Ebeveynlerden uzaklaşmayı anlatma	1
	Ebeveynleri resmetmeme	1
Karalama (10)	Karalama şeklinde yüzler	3
	Karalama şeklinde aile üyeleri	3
	Karalama şeklinde çizilmiş çiçekler	1
	Karalama şeklinde çizilmiş organlar	1
	Karalama şeklinde gözler	1
	Karalama şeklinde vücut bölümleri	1
Eksik uzuvlar (6)	Eksik organ çizimleri	5
	Hiçbir organı olmayan baba figürü	1
Abartı (4)	Büyük gözler	2
	Çok büyük üzgün çizilmiş gözler	1
	Çok uzun parmaklar	1
Olumsuz hikayeleme (4)	Kötü hikayeler	3
	Olumsuz hikaye resimleri	1
Siyah renk (3)	Kara bulutlar	1
	Sadece siyah kalem kullanma	1
	Siyah kalp	1
Ölüm (2)	Mezarlık	1
	Ölmüş kişileri resmetme	1
Diğer (2)	Böcekler	1
	Psikoloğun resmedilmesi	1

Tablo 18 incelendiğinde, çocukların resimlerinde en sık kullandıkları olumsuz figür olarak mutsuz yüz ifadesi görülmektedir. Buna ek olarak birbirinden bağımsız çizilmiş aile üyeleri (7) ifadesiz suratlar (6) eksik organ çizimleri (5) ve endişeli bakışlar (4) öğrencilerin resimlerinde sıklıkla kullandıkları olumsuz figürlerdendir. Ayrıca öğrencilerin eksik ebeveyn resmetme ya da aile bireylerini birini diğerlerinden soyutlama, karalamalar yapma olumsuz figürlerin genel özellikleri olarak ifade edilebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada farklı ebeveyn tutumları ile yetiştirilmiş çocuklardan resim çizmeleri istenmiştir. Ortaya çıkan resimlerdeki duygu durum ifadeleri analiz edilmiş ve çizimlerdeki olumlu olumsuz figürler literatürde yer alan bilgiler ile yorumlarda bulunulmuştur.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin tutum ölçeği puan ortalamalarının 4-6 yaş demokratik tutum alt boyutunda anlamlı bir fark bulunurken diğer tutumlarda bir farklılık bulunmamıştır.

Diğer bir alt boyutta ebeveyn tutum ölçeği puan ortalamalarının 4-6 yaş çocuklarının resimlerinde aile bireylerinin belirlenebilmesi değişkenine göre farklılık anlamlı bulunmamıştır.

H. Goodenough, DiLeo, Wenger ve Dukarevich gibi resim analizleri üzerine çalışan birçok bilim insanının ortak payda da bulunduğu en önemli nokta; çocuk resimlerinin çocuğun duyuşsal özellikleri, yaşadığı sorunlar, mutlu hissettiği anlar ve kişisel özellikleri hakkında bilgi almak için kullanılabilir çok iyi bir hazine olduğudur. Çocukların yapmış olduğu çizimler onların samimi ve doğrudan anlatılmış birer öyküleridir (Halmatov, 2018).

Çocuğun çizdiği uyumlu aile resminde ailenin tüm üyeleri ya toplu halde iş yapıyor ya da el ele tutuşmuş mutlu yüz ifadeleri ile çizilir. Resmin temasında sıcaklık, mutluluk ve huzur vardır (Dilci, 2014).

Bu çalışmada da çocukların çizimlerinde yer alan olumlu figürler incelendiğinde gülen- mutlu bir yüz (83), güneş (41), renkli çizimler (38), eksiksiz çizilmiş aile üyeleri (31) en sık kullanılan figürler olarak belirlenmiştir.

Çocuk resimleri bize onlar hakkında farklı bilgiler vermekle kalmaz, aynı zamanda onların düşünce yapılarıyla kendi aralarında ve yetişkinlerle olan ilişkilerindeki problemleri çözüme biçimleri hakkında da bilgi verir (Yavuzer, 2018).

Huzursuz ortamlarda yetişmiş çocuklar, resimlerinde içinde buldukları durumları bazı olumsuz figürler kullanarak yansıtır. Yapılan çalışmada da çizimlerde en sık kullanılan olumsuz figürler şöyledir; mutsuz

yüz ifadeleri (8), birbirinden bağımsız çizilmiş aile üyeleri (7), ifadesiz-donuk yüzler (6), eksik organ çizimleri (5) ve endişeli bakışlar (4) olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca öğrenci çizimlerinde eksik ebeveyn resmetme ya da aile bireylerinin birini diğerinden soyutlama, karalama yapma, olumsuz hikayeler anlatma gibi içeriklerde araştırmanın bulgularındandır.

Resimler, çocukların duygularını ve davranışlarını somut olarak yansıtan çizimlerdir. Fakat yapılan her çizgi ya da renk tek başına tanı koyma amacıyla kullanılmamalıdır (Halmatov, 2018).

Resim, çocuğun duygu ve düşüncelerini ifade etmesi açısından okul öncesi dönemde oldukça önemlidir ve terapötik bir değere sahiptir. Bu sebeple ailede ve okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar duygu ve düşüncelerini çizime aktarma konusunda cesaretlendirilmeli ve desteklenmelidir.

Çocuk resimleri analizinin sadece psikoloji alanını ilgilendirmediği unutulmamalı diğer disiplin alanlarıyla da işbirliği içine girilmelidir. Akademi çevresinde resim analizi ile ilgili yapılan çalışmalar ve projeler mutlak surette desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Alabay, E. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.

Çiçekler, C. Y., & Koruklu, N. Ö. (2013). 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların Serbest Resim Çalışmalarındaki Resim Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-2), 551-563.

Demiriz, S. , & Öğretir, A. D. (2007). Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.

Dilci, T. (2014). *Aile İçi Yaşamın Çocuk Resimlerindeki İzi*. İstanbul: İdeal Kültür ve Yayıncılık.

Fidell, L. S., & Tabachnick, B. G. (2003). Preparatory data analysis. *Handbook of psychology*, 115-141.

Gözübüyük, N. (2016). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Davranış Sorunlarının Anne-Baba Tutumu Ve Öz-Kontrol İle İlişkisinin İncelenmesi*. Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Halmatov, S. (2018). Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Resim Testleri. *Pegem Akademi*: Ankara

Karasar, N. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri: kavramlar, teknikler ve ilkeler (27. Baskı). *Ankara: Nobel Yayınevi*.

Kutluer, G. (2015). “Gelişim Süreçlerinde Çocuk Resminin Yeri” *Ekev Akademi Dergisi*, yıl: 19, sayı: 63

Koppitz, E. M. (1984). *Psychological Evaluation Of Human Figure Drawings By Middle School Pupils*. New York: Grune & Stratton.

Maccoby, E. E., Martin, J. A., Mussen, P. H., & Hetherington, E. (1983). *Handbook Of Child Psychology*.

Malchiodi, C. A., & Yurtbay, T. (2005). *Çocukların Resimlerini Anlamak*. Epsilon.

Özışık, C. D. (2018). *Temel Tasarım Elemanlarının Okul Öncesi Dönemde Kullanılması Bağlamında Çocuk Resimlerinin Okunması* (Doctoral Dissertation). Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Atli, S., & Şahin, B. K. Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları Preschool. Period: Parenting Attitudes.

Tokol, O. (1996). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Ve Etmeyen 3-6 Yaş Çocuklarının Gelişim Özellikleri Ve Anne-Baba Tutumlarının Karşılaştırılması*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkdoğan, G. (1981). *Sanat Eğitimi Yöntemleri*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Yavuzer, H. (2018). *Resimleriyle Çocuk (Resimleriyle Çocuğu Tanıma)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.